

ქეთევან ელაშვილი

Ketevan Elashvili

თსუ შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი
TSU Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

უსათაურო ლექსთა ბედისწერა
(ანა კალანდაძის ლექსთამეტყველება)

Destiny of Untitled Poems
(Ana Kalandadze's poetry)

In the realm of artistic thought, giving titles to texts is of paramount significance, influencing how the reader comprehends and engages with a work. Titles have the power to prolong the enduring essence of a book, sometimes surpassing even the prominence of the author. As author George Simenon astutely observed, "Unfortunately, the title itself often becomes the gateway to interpreting the work." Titles such as "Red and Black" or "War and Peace" establish a specific atmosphere and anticipation for the reader.

Authors who allow readers to name and shape the main characters, such as in "David Copperfield" or "Robinson Crusoe," show a deep level of respect for their audience. A title not only serves to encapsulate the essence of the work but also directs the reader's focus towards specific themes or messages within the narrative, which would otherwise remain unspoken in the absence of a title.

That is why unentitled masterpieces evoke a distinct "literary mood" that demands a unique poetic sensibility and shapes their own fate. The absence of a title, whether indicated by ellipses or dashes, primarily evokes a sense of boundless creativity or creative energies bursting forth seemingly uninhibited. Untitled poems shouldn't necessarily be linked solely to the author's imagination or associative processes. Instead, they represent a form that allows the reader, when confronted with the work, to delve into its depths without any preconceived notions or guidance from a title. It grants the reader the freedom to interpret and engage with the piece on a more personal and profound level. The roots of untitled works can be traced back to folklore, particularly in the form of succinct expressions like two-line

(less frequently three – or four-line) poems known as "Folk aphorisms." These minimalist figurative expressions serve as the foundational "poetic steps" leading to the creation of intricate folk masterpieces. Consequently, the themes encapsulated within these concise poems, prevalent in oral poetry, manifest a wide range of diversity and depth. Distinct "artistic expressions" emerge in Georgian poetry, where the anonymity of poems serves as a signature style for certain authors. Focusing on Ana Kalandadze's poetry, it's noteworthy that the anonymity within her poems sparked my interest in this unconventional exploration. Years later, this initial curiosity culminated in an interpretation of the author's associative vision, notably captured in a piece titled "The Serpent Prays."

In the context of Ana Kalandadze's work, being untitled can be seen as a deliberate artistic choice that allows for a unique unfolding of poetic expression. This approach serves as a "poetic maneuver" to transcend the constraints of reality and cultivate a sense of "literary mysticism" within her poetry. By doing so, Kalandadze managed to shield numerous enigmatic poems from the pressures of conformity, a sentiment I encountered in Ana Kalandadze's own prose reflections.

That's why she established a sort of "code" of untitled works in Georgian poetry, leading to an extensive list of such poems (in the poetry of Anna Kalandadze, specifically in the 2004 edition, there are nearly three hundred untitled poems). This is why it seems fitting to focus on just one chapter – "Shine, unattainable..." – where the essence of the poetry transcends mere titles. It is in this chapter that the profound depth of the poetry exists beyond names, embodying a poetic understanding of sacred origins.

For Ana Kalandadze, this kind of existence is equivalent to living with an "empty soul" and that's why in poetic manifestation author still strives to "erect, find the temple of the soul", which is "sky-high" and full of "sensations" ("Behold, the temple...", 1973, p. . 335), where there is only heaven and the immense movement of the soul... this is a poetic speech following in the footsteps of faith ("Who owns the icon...", 1973, p. 336), it is the "house of baptism" towards which the eternal strives the soul is pure and sensitive.

Anna Kalandadze considered the untitled poems to be such a shelter. After all, he created a completely free artistic space behind anonymity, where words are born with unconditional knowledge or bottomless access. At

the same time, the untitled work here is a kind of puzzle and the "path of life" of the poem.

Furthermore, through this distinctive artistic signature, the poetess's poetic journey can be interpreted in a divergent light, highlighting the dominance of emotions intertwined with the profound silence of enigmas...

საკვანძო სიტყვები: ანა კალანდაძე, სათაური, უსათაურობა, საკრალურობა, გრძნობის ესთეტიკა

Key words: Ana Kalandadze, title, untitled, sacredness, aesthetics of feeling

მხატვრულ აზროვნებაში ფრიად მნიშვნელოვანია ნაწარმოების სახელდების ფენომენი, რომელიც განაპირობებს კიდევ მკითხველის მიერ მის გათავისებას. წიგნი სწორედ სათაურის წყალობით იხანგრძლივებს არსებობის „ლიტერატურულ ასაკს“ და ზოგჯერ ავტორზე „აღმატებულ“ კი ხდება. „სათაური, სამწუხაროდ, თავისთავადაა ნაწარმოების ინტერპრეტაციის გასაღები. შეუძლებელია, თავი დააღწიო განწყობას, რომელსაც ქმნის „წითელი და შავი“ ან „ომი და მშვიდობა“. ვფიქრობ, ყველაზე მეტად მკითხველს ის ავტორი სცემს პატივს, რომელიც სახელწოდებად მთავარი გმირის სახელსა და გვარს აირჩევს. ასეთებია, მაგალითად, „დევიდ კოპერფილდი“ ან „რობიზონ კრუზო“ (ეკო, 2012, გვ. 690). აქვე ისიც უნდა ითქვას, რომ სახელდება ახდენს ნაწარმოებში სათქმელის ერთგვარ კონცენტრირებას, რაც საერთოდ არ ითქმის უსათაურობის შემთხვევაში.

ამიტომაცაა, რომ სრულიად განსხვავებულ „ლიტერატურულ განწყობას“ ქმნიან უსათაურო შედეგები, რომლებიც ძირითადად განსხვავებულ პოეტურ დიაპაზონს ითხოვენ და თავადვე განკარგავენ საკუთარ ბედისწერას. „უსათაურობა“ – იქნება ეს მრავალწერტილითა თუ ვარსკვლავებით გამოსახული, უპირველეს ყოვლისა, უსასრულობისა თუ შემოქმედებითი გზების თითქოსდა „უმისამართოდ“ ამოფრქვევის განცდას ბადებს. უსათაურო ლექსები არ უნდა მივაწე-

როთ ავტორის ფანტაზიისა თუ ასოციაციური აზროვნების დაშრეტას. არამედ, ეს ერთგვარი ფორმაა, რათა ნაწარმოებთან პირისპირ დარჩენილმა მკითხველმა სიღრმისეულად გაითავისოს ის – ყოველგვარი მოკარნახის, ანუ სათაურის გარეშე.

უსათაურობას გარკვეული წინარესახეები ემეზნება ფოლკლორში, სადაც ძირითადად ორსტრიქონიანი (უფრო იშვიათად სამ ან ოთხსტრიქონიანი) ლექსებია, რომლებიც მინიმალისტური ხატოვანი ამოთქმანია – ე.წ. „ხალხური აფორიზმები“. ისინი ერთგვარი სასტარტო „პოეტური ნაბიჯებია“ სრულქმნილი ფოლკლორული ნიმუშებისა. სწორედ ამიტომ, ზეპისიტყვიერებაში სახელდების მიღმა აღმოჩენილ მინიმალისტურ ლექსთა თემატიკა მეტად მრავალფეროვანია: იქნება ეს საყოფაცხოვრებო, საგმირო, სახოტბო თუ სატრფიალო მინიატიურები. ამ კანონზომიერებიდან გამონაკლისს წარმოადგენს „წუთისოფლის ციკლი“.

აბსოლუტურად სხვაგვარი „მხატვრული ილუსტრაციები“ იკვეთება ქართულ პოეზიაში, როდესაც ლექსთა უსახელობა ზოგიერთი ავტორის ერთგვარი ხელწერაცაა. ამჯერად, ანა კალანდაძის ლექსთამეტყველებით შემოვიფარგლები, რადგან ამ უჩვეულო კვლევამდე სწორედ ანა კალანდაძის ერთმა ლექსმა მიმიყვანა, რომელსაც, წლების შემდეგ, თავად ავტორის ასოციაციური ხედვის სრულყოფილებამ შესძინა მრავლისმეტყველი სახელდება – „ლოცულობს გველი“. არადა, თავდაპირველად „ამ პოეტურ შედეგში გველმა აბსოლუტურად განსხვავებული მხატვრული დიაპაზონი შექმნა და შეუცნობლობის ბურუსში მოაქცია ლექსი – „ლოცულობს გველი“. ამ ლიტერატურულ ველში გველის ბიბლიური თუ სიმბოლური ბიოგრაფიის საოცარი ინტერპრეტციაა, რომელიც თავდაპირველი ვერსიით (1946 წ.) არ იყო სახელდებული. ეგებ იმიტომ, რომ გველის საკრალიზების (პოეტური საკრალიზების გამორჩეული ნიმუშია, აგრეთვე, მარგარეტ ეტვუდის „ფსალმუნი გველს“) სითამამე იმ პერიოდისათვის ყოვლად დაუშვებელი იყო და დასათაურების ფენომენი დროსა თუ თავად მკითხველს მიანდო ანა კალანდაძემ. მხოლოდ მოგვიანებით, უკვე 2004 წლის გამოცემაში, შეიძინა თუ დაიბრუნა ამ ლექსმა თავისი სახისმეტყველებითი სახელდება – „ლოცულობს გველი“¹ და დაძლია „უსა-

---

¹ „ლოცულობს გველის“ ანალიზი – მ. ჯალიაშვილი, „სიცოცხლის საიდუმლო“, წიგნში: „სიცოცხლის საიდუმლო“, 2006, გვ. 80-83.

თაურობის ბედისწერა“, რომელიც მეხსიერების იმ გაუსაძლის ტკივილთან გვაბრუნებს, რაც „ცენზურის დიქტატის“ ეპოქაში ხდებოდა (ელაშვილი, 2022).¹

საერთოდ, ანა კალანდაძისათვის უსათაურობა, შეიძლება ითქვას, მხატვრული ბედისწერაა თავის გადასარჩენად. იმგვარი „პოეტური სვლაა“, რომ როგორმე თავი დააღწიოს რეალობის მარწუხებს, რათა ლექსთამეტყველებაში შექმნას „ლიტერატურული მისტიკა“. მან სწორედ ამ გზით ტოტალიტარული წნეხისაგან იხსნა მთელი რიგი ორ-აზროვანი ლექსები, რის შესახებაც მინიშნებას წავაწყდით თავად ანა კალანდაძის პროზაულ „ჩანაწერებში“: „სათაურები თვალელებში ხვდებათ და აფეთებთო, – მითხრა ერთმა უფროსი თაობის მწერალმა და წიგნში რამდენიმე ლექსის უსათაუროდ შეტანა ძირჩია“ (კალანდაძე, 1996, გვ. 113).

ეს რჩევა იმდენად გაითავისა პოეტმა, რომ უსათაურობის ერთგვარი „კანონიკაც“ კი შექმნა ქართულ პოეზიაში ამგვარ ლექსთა საკმაოდ ვრცელი ნუსხის სახით (ანა კალანდაძის პოეზიაში ვგულისხმობ 2004 წლის გამოცემას, რომელშიც თითქმის სამასამდე ლექსია უსათაურო). ამიტომაც სავსებით ბუნებრივია, ჩემი მარტოოდენ ერთი თავით შემოფარგვლა – „გამომიბრწყინდი, მიუღწევლო...“² სადაც ლექსთამეტყველების მთელი სიღრმე სახელდებათა მიღმაა დარჩენილი. რადგან საკრალური საწყისის პოეტური შეცნობა სწორედ „მხატვრული ბურუსითაა“ შესაძლებელი, როდესაც ღვთაებრივი აღმაფრენის სპექტრი, ერთი შეხედვით, დაბინდულია. ამავე სივრცეში სიყვარულის ხელშეუხებლობა თუ დაგმანული ტკივილიც თვითკმარი და დაწმენდილია, როგორც არქაულობის მხატვრული პლასტი, რითაც იქმნება გრძნობის ესთეტიკის სიტყვიერი ხატი.

და კიდევ ერთი – უსათაურო ლექსთა „სახისმეტყველებითი წაკითხვა“ მხოლოდ ლექსის ფსკერზე დაუნჯებული არსის შეცნობითაა შესაძლებელი. იქნება ეს „მინდვრის ველურ ყვავილებში“ ამოფრქვეული დიდი იმედი და ცხოველმყოფელობა („გარდამოხდება...“, 1969

¹ ქ. ელაშვილი, „მოცეკვავე გველის“ მხატვრული დიაპაზონი, იბეჭდება შედარებითი ლიტერატურის მსოფლიო XXIII კონგრესის მასალებში, 2022 წ.

² IV თავი – „გამომიბრწყინდი, მიუღწევლო...“, გვ. 269-343; ლექსები დათარიღებულია ამგვარად – 1969-1977 წლები.

წ., გვ. 269) თუ „საუფლო სახლში“ სულიერი გასხივოსნება და საკუთარი თავის ხილვისმიერი გაცხადება. თუმცა ამისათვის ჯერ თავად პოეტურმა სულმა უნდა აღმართოს ილუზორული „ვარდის კარავი“ („აი, ეს ჩემი ვარდის კარავი...“, 1970 წ., გვ. 276) და ამიტომაც ის წარმოსახვის უჩინარი ბილიკის ძიებას შეუდგა („ო. დედოფალო...“, 1970 წ., გვ. 278), რითაც ბუნების თანაზიარიც კი ხდება. ოღონდ ჯერ „წითელ შემოდგომურად“ გარდასახვა იყო საჭირო, რომ „ვარდის დაფურცვლისა“ თუ „იათა კვდომის“ საბედისწერო მუხტი შეეგრძნო და „დამცხრალ ვნებასა“ თუ „მწუხარებით აღზევებაში“ შეეცნო საკუთარი სულისთქმა. გულისტკივილი კი პატიოსან ქვათა მარადიულ ბრწყინვალებაში ჩაემირა („ჩემი ზურმუხტი...“, 1970 წ., გვ. 279). ალბათ იმიტომ, რომ გულმხურვალედ „ცათა შინა და ქვეყანათა ზედა“ მშვენიერებას დასწაფებოდა („უსახო ქმნილხარ, მშვენიერებავ...“, 1970 წ., გვ. 280). თუმცა აქვე ისიც უნდა გვახსოვდეს, რომ საწუთროს სიბნელეს („ვარსკვლავი იგი...“, 1970 წ., გვ. 280), რომელიც ღამის წყვილადივით უძირო და უხედველია, მხოლოდ პოეტის „სიხარულის ვარსკვლავი“ თუ გააცისკროვნებს, რომელიც კელაპტრისეული სხივფენობაა უფრო, ვიდრე „წმინდა ნათება“... („ო, მოგიზგიზე, სიხარულო...“, 1970 წ., გვ. 282). ეს ყველაფერი კი ერთგვარი მზაობაა ღვთისჩენისა, რაც მხოლოდ სახისმეტყველებითი წვდომით იკითხება ლექსში „გამომიბრწყინდი...“

„გამომიბრწყინდი,
 მიულწევლო,
 აწ უცნაური
 მექმენ საცნაურ...
 უმაღლესია
 ხატება შენი
 და ძალა მისი –
 მარად სასწაულ“.
 (კალანდაძე, 2004, გვ. 283)

სწორედ ამ ლექსის მხატვრულ დიაპაზონში ჩაგმანულმა რელიგიურმა აქცენტებმა განაპირობა, რომ ერთი წყება უსათაურო ლექსების ამ სახელდებაში („გამომიბრწყინდი...“) გაეხიზნა პოეტს და სათაურად ექცია ის.

სულის მოძრაობის ამგვარივე რიჟრაჟია არაერთ ლექსში: „მომი-
ცავს იგი...“ (1970 წ., გვ. 284); „აჰა, მომაგო...“ (1970 წ., გვ. 285) და ა. შ.;
საგულისხმოა ისიც, რომ ანა კალანდაძისათვის უფალი და ადამიანი
ურთიერთმოსაყდრენი არიან („შენ ხარ საყდარი ჩემი დიდების...“,
1970 წ., გვ. 286) და ამიტომაც მისთვის მხოლოდ ჯვაცმულ სულს
შეუძლია, რომ „მწუხართა ცრემლის მომთხვევით“ სულიერი სიმშვი-
დე ჰპოვოს („მთავაზობთ... ჯვარცმას, – დამშვიდდეს სული...“, 1970
წ., გვ. 287) და „ცათავე ნებით“ („გამომეცხადა რჩეული ჩემი...“, 1970 წ.,
გვ. 288) სულის ანარეკლი გაზაფხულის კონტურებით გამოსახოს
(„დავგმანე შენთვის...“, 1970 წ., გვ. 289), ხოლო „უხილავ შარავან-
დედში“ კი სასწაულებრივი მადლით ადავსოს ყოველი სიტყვა („ჰა,
შარავანდი უხილავი...“, 1970 წ., გვ. 290).

სწორედ ამგვარ სულისძგერის უსასრულო ხმოვანებაზეა „აწყო-
ბილი“ ანა კალანდაძის მთელი ლექსთამეტყველება. ამიტომაცაა, რომ
ის საკუთარ სხივჩამქრალობასაც გრძნობს („არ ვარ მზწყინავი...“, 1970
წ., გვ. 291) და აღარც „მზის ყვავილის დაჭკნობა“ აფრთხობს. რადგან
პოეტი ქალი მთელი ცხოვრება „დაგმანული სიყვარულით“ სუნთქავ-
და და მხოლოდ ლექსდალექს ხდებოდა მისი გრძნობა მძაფრი და
ბოზოქარი. ეს კი მარტოოდენ ანას სადარს ხელეწიფებოდა... თუმცა
ზოგჯერ „ექვის ნაპერწკალიც“ აედევნებოდა ხოლმე („დიდ სიხა-
რულში...“, 1970 წ., გვ. 293), როგორც ბედისმდევარი, რომლისაგანაც
თავის დაღწევა მისთვის მარტოოდენ „წვიმის ღვთაებრიობითა“ თუ
„ქარის განმაქარვებელი ძალით“ იყო შესაძლებელი. ამათანავე ისიც
კარგად უწყობდა, რომ „დაწმენდილი სული“ უთუოდ აპოვნინებდა
საკუთარ თავს („ვიპოვე ჩემი...“, 1970 წ., გვ. 294) – „ამაოების წმინდა
სავსებას ფარად უქცევდა“, რადგანაც „ის ყვავილი“ ფერთხით ექნე-
ბოდა, როგორც სინატიფის წარმავლობის ფრიად მეტყველი სიმბო-
ლო. ეგებ ამიტომაც მიანდო სულსაწიერის „შესაძლებელი შეუძლებ-
ლობა“ „სულანთებულ პეპელას“ („თავზე მეველება...“, 1970 წ., გვ. 295),
რათა თუნდაც წამიერ „სულის ყვავილის“ წამლეკავი მშენიერება სხივ-
მგენი გამხდარიყო მისთვის. სწორედ ამგვარ „ილუზორულ ბმულში“
ცრემლდაცრემლ ანა კალანდაძისათვის „ვარდფურცვლობაცაა“ და
იმავედროულად სიყვარულის „საბედისწერო ხელწერაც“ იჩენს თავს
(„უარგიყვია სხივდაღვარული...“, 1970 წ., გვ. 296), „დაშრეტილი სასო-
ებით“, „გულის ფორიაჟითა“ თუ გაუსაძლისი მოლოდინით, რათა

მინავლებული გრძნობა „დამცხრალი მთვარესავით კვლავ აღივსოს“... სიყვარულის ამგვარი მოუხელთებელი ზიგზაგები კი მხოლოდ ლექსის ფსკერზე შეიძლება იყოს სათუთად ჩაკეცილი, რათა მზის ელვარებამ „არ ჩააქროს“, დღის სინათლემ „არ დააჭკნოს“ გრძნობის „უხილავი ყვავილი“, რომელიც ზოგჯერ „სასოების საყდრადაა“ სახელდებული („სასოებისა...“, 1971 წ., გვ. 305, ხან კი მწუხარებითაა დაბურული („აღმეკრა პირსა...“, 1971 წ., გვ. 307), როცა „ის ხატი“ თუ „ვარდის კარავიც“ წყდიადში იძირება. ვარდისა და ის ამ უჩვეულო სახისმეტყველებითი¹ ტანდემით სიყვარულის სრულიად განსხვავებული წაკითხვაა შესაძლებელი... გრძნობა ხომ უზადო სინატიფის საბედისწერო, სულწრფელი ნეტარებაა, სულის თრთოლაა „რწმენის კარიბჭესთან“, სიტყვებით დანთებული წმინდა სანთლებია („შუალამისას მოვიხილე...“, 1971 წ., გვ. 308) – თავისდაუნებურად რომ გამოჰკვეთს ხოლმე ცისკრის ვარსკვლავის ტკბილ აღმაფრენას, წყვილადის უსასრულო უხედველობას, სასოწარკვეთის „პოეტურ ილუსტრაციას“, რომელიც უსათაურობის გძნობისმიერებით ერთგვარად მშფოთვარე ხდება... ასეთ დროს „გაზაფხულის სასწაულებრივი ძალაც“ კი უძღურია („დუმს ძალი შენი...“, 1971 წ., გვ. 313) და უტყვი, სანამ „წმიდათაწმიდა ცეცხლის გარშემო“, „მსუბუქი როკვა“ და „უცხოდ გალობა“ არ განახლდება („შენ, სასწაულო სასწაულთ შორის...“, 1971 წ., გვ. 314). ამით ხომ გრძნეულებაში შესაცნობელი „გზა ჭეშმარიტიც“ იკვეთება და სულთა უზენაესი თანაარსებობა („მიჯნურმა ჩემმა...“, 1971 წ., გვ. 315) მიჯნურის სახელდებაში იხიზნება. მაგრამ როგორც კი, ეს „თანაარსი“ აიმღვრევა – „ჭკნება შრომანი“, „ხმება ვარდი“, „დაფნის ზენაარსი იბურება“, რადგან თავად მიჯნურმავე დაუშვა სულის ამგვარი გაპარტახება, რაც მარადიულ სულისწყევად ექცა ანა კალანდამეს. ბედისწერის ბიძგებისაგან კი მას ერთადერთ მხსნელად მხოლოდ „სინანულის ხე“ – ვერხვი² მოევლინა („შენ რას მპირდები...“, 1972 წ., გვ. 316), ცასმიწვენილობითა თუ ფოთოლთა გაუსაძლისი სევდით. შესატყვისად, მხოლოდ ამ უჩვეულო „ზეციურ

¹ „ვარდის სიმბოლიკა“ – იხ. ზ. აბზიანიძე, ქ. ელაშვილი, „სიმბოლოთა ილუსტრირებული ენციკლოპედია, I, 2011, გვ. 70-71; რაც შეეხება „ის სიმბოლიკას“, იხ. იმავე ენციკლოპედიაში, გვ. 93.

² „ვერხვის სახისმეტყველება“ – იხ. ზ. აბზიანიძე, ქ. ელაშვილი, „სიმბოლოთა ილუსტრირებული ენციკლოპედია, I, 2011, გვ. 74.

კიბეს“ ძალუმს გამოკვეთოს „სიხარულის კარავი“... ეგებ იმიტომ, რომ ფიქრდაფიქრ („მტანჯველ ფიქრთაგან...“, 1972 წ., გვ. 318) გაუფერე-ბული დღეები, „ზეციდან დაფრქვეული იმედით“, ისევ ფერებს მი-ეძალა. რადგან სასწაულის მარადმომლოდინე პოეტური სული „ვარს-კვლავების ბრწყინვალე ეტლით“ („ო, სასწაულო, სადღაცაიდან...“, 1972 წ., გვ. 320) კვლავ სასოების თანაზიარი გახდა, მწუხარებიდან ნა-თელში გამოვიდა („აჰა, დავბრუნდი მწუხარებიდან...“, 1972 წ., გვ. 322) და „დიადი ცეცხლით“ ღვთისჩენა მოხდა...

ერთი რამ კი უცილობლად უნდა გვახსოვდეს, რომ უფლისმი-ერი სიმყუდროვის შეცნობისას შემოქმედებითი არსი გაცილებით მგრძნობიარეა და ამიტომაც ზესწრაფვის განცდაც „სხივთა მარად თო-ვაში“ ფრიად უჩვეულო სიმაღლეს იძენს („გარდამოვიდა...“, 1972 წ., გვ. 323). ეს კი უკვე სულისმოთქმაა – „გულში ანგელოსის ჩასახვა“, სა-სოების ზეციური ლივლივია („გულს ჩასახული...“, 1972 წ., გვ. 325), ჩამწვარ სანთელთა სევდისმეტყველებით „ჩამოსვეტებული“ მცირე ტაძარია („ვეძებ სასანთლეს...“, 1972 წ., გვ. 327), სადაც შემთხვევით თუ დაეწაფები „შენს სახილველად ჩამოსულ სხივს...“ მაგრამ საკმარისია, რომ თუნდაც წამიერ განერიდო „ნათელთნათელს“ („მე განვირიდე...“, 1972 წ., გვ. 328), შენდა უნებურად, ისევ „ბნელთაბნელის“ ლაბირინ-თში აღმოჩნდები, სადაც ქარბორბალად გარდასახული განსაცდელი ბობოქრობს და მარტოოდენ „მწუხარების ბურუსში“ შესულთ ესახე-ბათ „გზა საუფლო“ („აჰა, დასრულდა...“, 1972 წ., გვ. 333), სადაც მცი-რედი ჩრდილიც კი არ უნდა დაეცეს („დაეცა ჩრდილი...“, 1973 წ., გვ. 334), რათა არ შეწყდეს „წმინდა გალობა“, ნაადრევად არ „დაჭკნეს ყვა-ვილი“ და კვლავ არ დაისადგუროს „სიცარიელის დიდმა მდუმარე-ბამ“. ანა კალანდაძისათვის კი ამგვარი ყოფა „დაცლილი სულით ცხოვრების“ ტოლფასია და ამიტომაც ისწრაფვის ლექსდალექს მაინც, რომ „აღმართოს, ჰპოვოს სულის ტაძარი“, რომელიც „ცათუმაღლესია“ და სავსეა „გრძნეულებით“ („აჰა, ტაძარი...“, 1973 წ., გვ. 335), სადაც მარტოოდენ ზევად აჭრაა და სულის უკიდევანო მოძრაობაა... ეს რწმენის კვალდაკვალ მოარული პოეტური სიტყვათმეტყველებაა („ვინ დაიჩემოს ხატი იგი...“, 1973 წ., გვ. 336), ის „ნათლის სახლია“, რომ-ლისაკენაც ისწრაფის მარადმოელვარე სული – სული უბიწო და მგრძნობიარე.

ანა კალანდაძემ ამგვარ თავშესაფრად ლექსთა უსათაურობა მიიჩნია. მან ხომ სწორედ უსახელობის მიღმა შექმნა სრულიად თავისუფალი მხატვრული სივრცე, სადაც სიტყვები უპირობო შეცნობითა თუ უძირო წვდომით არიან აღმოცენებულნი. ამასთანავე, აქ უსათაურობა ერთგვარი თავსატეხიცაა და ლექსის „სიცოცხლის ბილიკიც“. და კიდევ ერთი – ამ უჩვეულო ხელწერით პოეტი ქალის პოეტური ბიოგრაფიაც სრულიად სხვაგვარად იკითხება, როგორც იდუმალების მდუმარებაში ჩაძირული გრძნობის უზენაესობა...

გამოყენებული ლიტერატურა:

- აბზიანიძე, ზ., ელაშვილი ქ. (2011). სიმბოლოთა ილუსტრირებული ენციკლოპედია, I. თბილისი: „ბაკმი“.
- ეკო, უ. (2012). ვარდის სახელი, თბილისი: „დიოგენე“.
- კალანდაძე, ა. (2004). ანა. თბილისი: „დედაენა“.
- კალანდაძე, ა. (1996). ორტომეული, II, თარგმანები, პროზაული ჩანაწერები. თბილისი: „საქართველო“.
- ჯალიაშვილი, მ. (2006). სიცოცხლის საიდუმლო, წიგნში: სიცოცხლის საიდუმლო. თბილისი: „წყაროსთვალი“.

References:

- Abzianidze, Z., Elashvili, K. (2011). Simbolota ilust'rirebuli entsik'lop'edia, I. [The Illustrated Encyclopedia of Symbols. Part I]. Tbilisi: „Bak'mi“
- Jaliashvili, M. (2006). „Sitsotskhli saidumlo“. Ts'ignshi: sitsotskhli saidumlo. [Secret of Life]. Tbilisi: „Ts'q'arostvali“
- K'alandadze A. (2004). Ana. [Ana]. Tbilisi: „Dedaena“
- K'alandadze A. (1996). Ort'omeuli, II. Targmanebi, p'rozauli chanats'e-rebi. [Two-volume set, translations, prose, annotations]. Tbilisi: „Sakartvelo“.
- Umbert'o, E. (2012). Vardis sakheli. [Il nome della rosa]. Tbilisi: „Diogene“.